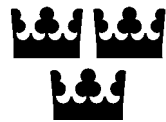

Studiestöd

15

Förslag till statsbudget för 2009

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	7
2	Lagförslag.....	9
2.1	Lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395)	9
3	Utgiftsområde 15 Studiestöd.....	11
3.1	Omfattning.....	11
3.2	Utgiftsutveckling.....	12
3.3	Verksamhet.....	13
3.4	Mål	13
3.5	Resultatredovisning	15
3.5.1	Unga studerande på gymnasial nivå i Sverige.....	15
3.5.2	Vuxna studerande på grundskole- och gymnasial nivå i Sverige	16
3.5.3	Studerande på eftergymnasial nivå i Sverige.....	17
3.5.4	Studerande utomlands	19
3.5.5	Studerande med barn	20
3.5.6	Lånebenägenhet.....	20
3.5.7	Låntagare	21
3.5.8	Studiestödsadministration.....	22
3.6	Analys och slutsatser	23
3.7	Revisionens iakttagelser.....	25
3.8	Politikens inriktning.....	25
3.8.1	En studiesocial utredning	25
3.8.2	Arbete mot felaktiga utbetalningar.....	25
3.8.3	Studiestödsdatalag.....	26
3.9	Budgetförslag	26
3.9.1	1:1 Studiehjälp m.m.	26
3.9.2	1:2 Studiemedel m.m.....	27
3.9.3	1:3 Studiemedelsräntor m.m.....	31
3.9.4	1:4 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk.....	33
3.9.5	1:5 Bidrag till vissa studiesociala ändamål	34

Tabellförteckning

Anslagsbelopp	7
3.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 15 Studiestöd	12
3.2 Härledning av ramnivån 2009–2011. Utgiftsområde 15 Studiestöd	12
3.3 Ramnivå 2009 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 15 Studiestöd	13
3.4 Antal studiestödstagare och utbetalda belopp, 2005–2007 ¹	15
3.5 Andel av studiemedelstagarna med det högre bidraget på grundskole- och gymnasienivå, 2005-2007	16
3.6 CSN:s genomsnittliga handläggningstider, 2005–2007 ¹	23
3.7 Nyckeltal för CSN:s service och information, 2005–2007	23
3.8 Anslagsutveckling.....	26
3.9 Studerande och genomsnittsbetopp för studiehjälp, utfall 2007 och prognos 2008–2011	26
3.10 Härledning av anslagsnivån 2009–2011, för 1:1 Studiehjälp.....	27
3.11 Anslagsutveckling.....	27
3.12 Antal studerande och genomsnittsbetopp för studiemedel, utfall 2007 och prognos 2008–2011	28
3.13 Härledning av anslagsnivån 2009–2011 för 1:2 Studiemedel.....	30
3.14 Anslagsutveckling.....	31
3.15 Härledning av anslagsnivån 2009-2011 för 1:3 Studiemedelsröntor	33
3.16 Anslagsutveckling.....	33
3.17 Härledning av anslagsnivån 2009-2011 för 1:4 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk.....	34
3.18 Anslagsutveckling.....	34
3.19 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden.....	34
3.20 Härledning av anslagsnivån 2009–2011 för Bidrag till vissa studiesociala ändamål	35

Diagramförteckning

3.1 Studerande på eftergymnasial nivå i Sverige med studiemedel, 2005–2007	17
3.2 Studerande med studielån, eftergymnasial nivå i Sverige, 2005–2007	18
3.3 Studerande med tillägglån, eftergymnasial nivå, 2005–2007.....	18
3.4 Studerande med merkostnadslån, eftergymnasial nivå, 2005–2007 ¹	19
3.5 Studerande utomlands med studiemedel, gymnasial och eftergymnasial nivå, 2005–2007	19
3.6 Lånebenägenhet, andel av bidragstagarna som är låntagare 2007 fördelat på utbildningsnivå	20
3.7 Folkmängd 16–20 år 2006–2007 och prognos 2008–2011.....	27
3.8 Studiemedelsränta, utfall 2008 och prognos 2009–2011 jämfört med ränta för 2008 i budgetpropositionen för 2008.....	32
3.9 Utestående skuld i Riksgäldskontoret, utfall 2005–2007 och prognos 2008– 2011	33

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. antar förslaget till lag om ändring i studie-
stödslagen (1999:1395) (avsnitt 2.1 och
3.9.2),
2. godkänner att under 2009 får lån tas upp i
Riksgäldskontoret för studielån intill ett
belopp om 159 700 000 000 kronor (avsnitt
3.9.3),
3. bemyndigar regeringen att under 2009 för
ramanslaget 1:5 *Bidrag till vissa studiesociala*
ändamål beställa produktion av studie-
litteratur som inklusive tidigare gjorda åta-
ganden medför behov av framtida anslag på
högst 6 000 000 kronor under 2010 (avsnitt
3.9.5),
4. för budgetåret 2009 anvisar anslagen under
utgiftsområde 15 *Studiestöd* enligt följande
uppställning:

Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	Anslagstyp	
1:1 Studiehjälp m.m.	Ramanslag	4 044 472
1:2 Studiemedel m.m.	Ramanslag	11 749 515
1:3 Studiemedelsräntor m.m.	Ramanslag	5 567 822
1:4 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	Ramanslag	61 150
1:5 Bidrag till vissa studiesociala ändamål	Ramanslag	29 000
Summa		21 451 959

2 Lagförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395)

Härigenom föreskrivs i fråga om ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till studiestödslagen (1999:1395)

dels att punkt 1 ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny punkt, 17, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

1.¹ Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001, då studiestödslagen (1973:349) och lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa *skall* upphöra att gälla. Äldre bestämmelser gäller fortfarande, förutom vad som anges i punkterna 13–16, i fråga om studiestöd som avser tid före ikraftträdandet. Vad som sägs om inkomst av tjänst, näringsverksamhet och kapital i 4 kap. 21 §, 8 kap. 4 § och 9 kap. 2 § studiestödslagen (1973:349) samt i punkten 2 f i övergångsbestämmelserna till lagen (1988:877) om ändring i *nämnda lag*, *skall* dock från och med taxeringsåret 2002 i stället avse överskott i inkomstlagen tjänst, näringsverksamhet och kapital.

Föreslagen lydelse

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001, då studiestödslagen (1973:349) och lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa *ska* upphöra att gälla. Äldre bestämmelser gäller fortfarande, förutom vad som anges i punkterna 13–17, i fråga om studiestöd som avser tid före ikraftträdandet. Vad som sägs om inkomst av tjänst, näringsverksamhet och kapital i 4 kap. 21 §, 8 kap. 4 § och 9 kap. 2 § studiestödslagen (1973:349) samt i punkten 2 f i övergångsbestämmelserna till lagen (1988:877) om ändring i *studiestödslagen (1973:349)*, *ska* dock från och med taxeringsåret 2002 i stället avse överskott i inkomstlagen tjänst, näringsverksamhet och kapital.

¹ Senaste lydelse 2005:613.

17. Punkten 2 c i övergångsbestämmelserna till lagen (1988:877) om ändring i studiestödslagen (1973:349) ska inte tillämpas efter utgången av januari 2009. Beslut som dessförinnan har fattats med stöd av bestämmelsen ska upphöra att gälla vid utgången av 2009.

Denna lag träder i kraft den 31 januari 2009.

3 Utgiftsområde 15 Studiestöd

3.1 Omfattning

Utgiftsområdet omfattar under 2009 utgifter för olika former av ekonomiskt stöd till enskilda under studier och utgifter för vissa studiesociala insatser. Utgifter för hanteringen av studiestöden, som huvudsakligen sköts av Centrala studiestödsnämnden (CSN), redovisas under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

Inom utgiftsområdet föreslås att medel ska anslås för:

- studiehjälp i form av studiebidrag, inackorderingstillägg och extra tillägg för studerande inom främst gymnasieskolan,
- studiemedel i form av studiebidrag och tilläggsbidrag för studerande med barn,
- räntor för studielån tagna i Riksgäldskontoret,
- inleverans av kapital till Riksgäldskontoret till följd av avskrivning av studielån,
- bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk, och
- bidrag till vissa studiesociala ändamål.

Vissa studiestöd är rättighetsstyrda. Detta innebär att anslagsbelastningen, förutom av reglerna för lån och bidrag, främst är beroende av antalet studerande i utbildningar som berättigar till studiestöd, de studerandes val att ansöka om studiestöd och räntekostnader för den totala studielåneskulden i Riksgäldskontoret. Utgiften för vissa andra studiestöd begränsas av anvisade eller tilldelade medel och efterfrågan på dessa stöd.

Bestämmelserna som reglerar rätten till studiehjälp och studiemedel samt återbetalningen av

studielån finns främst i studiestödslagen (1999:1395) och studiestödsförordningen (2000:655) samt i CSN:s föreskrifter. Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning regleras i förordningen (1995:667) om bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan. Bidrag till kostnader vid viss föräldrautbildning i teckenspråk och bidrag för studiesociala ändamål regleras i förordningen (1997:1158) om statsbidrag för teckenspråksutbildning för vissa föräldrar.

Tidigare omfattade utgiftsområdet även bidrag vid vissa studier i mindre omfattning som reglerades i förordningen (2001:362) om bidrag vid korttidsstudier. Som ett led i regeringens strävan att uppnå ett samordnat och sammanhållet studiestödssystem har systemet med bidrag vid korttidsstudier avvecklats fr.o.m. 2008. Bidrag för studier i mindre omfattning för alfabetisering i samiska kan dock fortfarande lämnas, liksom bidrag för kortare studier om funktionshinder eller kortare studier på grundskole- eller gymnasienivå som är särskilt anpassade för personer med funktionshinder samt studier inom vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särsvux). I enlighet med vad riksdagen har beslutat (prop. 2007/08:100, bet. 2007/08:KU24, rskr. 2007/08:265) kommer ändamål och verksamheter avseende utgifter för bidrag enligt förordningen (2007:1347) om statsbidrag vid vissa studier i samiska att från och med den 1 januari 2009 föras över till utgiftsområde 1 Rikets styrelse. Från samma tidpunkt kommer ändamål och verksamheter avseende utgifter för bidrag enligt förordningen (2007:1345) om statsbidrag vid vissa studier för personer med funktions-

hinder att föras över till utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

3.2 Utgiftsutveckling

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 15 Studiestöd

Miljoner kronor

	Utfall 2007	Budget 2008 ¹	Prognos 2008	Förslag 2009	Beräknat 2010	Beräknat 2011
Totalt för utgiftsområde 15	19 328	20 327	19 080	21 452	22 895	23 692

¹ Inklusive tilläggsbudget enligt 2008 års tilläggsbudgetproposition (bet.2007/08:FiU21) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

Tabell 3.2 Härledning av ramnivån 2009–2011. Utgiftsområde 15 Studiestöd

Miljoner kronor

	2009	2010	2011
Anvisat 2008¹	20 297	20 297	20 297
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning	0	0	0
Beslut	167	261	334
Övriga makroekonomiska förutsättningar	935	1 930	2 450
Volymer	157	301	464
Överföring till/från andra utgiftsområden	-16	-16	-16
Övrigt	-88	122	173
Ny ramnivå	21 452	22 895	23 692

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2007 (bet. 2007/08:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

Föreslagen anslagsnivå för 2009 är 1 155 miljoner kronor högre än motsvarande nivå 2008.

På grund av en tillfällig utökning av antalet utbildningsplatser inom polisutbildningen tillsammans med ett ökat antal högskoleplatser inom området psykisk hälsa med inriktning mot särskilt komplicerad problematik, en föreslagen satsning på yrkesutbildning inom kommunal vuxenutbildning, en satsning på eftergymnasial yrkesutbildning inom yrkeshögskolan, en satsning på speciallärarutbildning och spetsutbildning i entreprenörskap samt kompletterande utbildningar för personer med utländska examina har anslag 1:2 *Studiemedel m.m.* och 1:3 *Studiemedelsräntor m.m.* förstärkts.

Ovanstående och övriga beslut gör att utgifterna bedöms öka med 167 miljoner kronor 2009.

Jämfört med de beräkningar som gjordes i budgetpropositionen för 2008 beräknas utgifterna för 2009 öka med 935 miljoner kronor på grund av prisbasbelopps- och ränteförändringar.

Utgifterna beräknas öka med 157 miljoner kronor 2009 på grund av ändrade antaganden om efterfrågan på studiestöd (volymer).

Riksdagen har godkänt att verksamhet som finansierats från anslag 25:6 *Bidrag vid vissa kortare studier* får överföras till Specialpedagogiska skolmyndigheten respektive Sametinget (prop. 2007/08:100, bet. 2007/08:KU24, rskr. 2007/08:265). Detta innebär att 15 525 000 kronor överförs till ett nytt anslag under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning, 1:12 *Bidrag vid vissa kortare studier*. Vidare överförs 500 000 kronor till ett anslag under utgiftsområde 1 Rikets Styrelse, 3.1 *Sametinget*. Anslag 25:6 upphör därmed under utgiftsområde 15. Totalt överförs 16 miljoner kronor.

Slutligen bedöms utgifterna minska med anledning av att regleringen av den statliga ålderspensionsavgiften för 2006 som avser budgetår 2009 blir 88 miljoner kronor lägre än vad som antogs 2008.

Tabell 3.3 Ramnivå 2009 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 15 Studiestöd

Miljoner kronor

	2009
Transfereringar ¹	16 203
Verksamhetsutgifter ²	5 249
Investeringar ³	0
	21 452

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som de statliga myndigheterna använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

3.3 Verksamhet

I följande avsnitt presenteras studiestödsverksamheten, dvs. studiestödet och studiestödsadministrationen.

Studiestödet finansierar i huvudsak de studerandes levnadsomkostnader under studietiden. För att möta skilda behov finns det olika former av studiestöd. Stöden, som främst består av bidrag och lån, är till stor del generella på så sätt att alla får lika stora belopp. Stöden lämnas direkt till den studerande och lämnas i huvudsak oberoende av föräldrarnas eller familjens ekonomi.

Fler än 900 000 studerande får någon form av studiestöd årligen och antalet låntagare uppgår till närmare 1,4 miljoner personer.

Utgifterna på statsbudgeten för verksamheten beräknas uppgå till drygt 21 miljarder kronor årligen och utgörs främst av transfereringar i form av bidrag och räntor på de studielån som upptagits i Riksgäldskontoret. Eftersom studielånen finansieras i Riksgäldskontoret ingår lånen inte i de takbegränsade utgifterna.

De olika stöden hanterades under 2007 av CSN, Socialstyrelsens institut för särskilt

utbildningsstöd (Sisus), Sametinget, Specialpedagogiska institutet, Talboks- och punktskriftsbiblioteket, Landsorganisationen i Sverige (LO) och Tjänstemännens Centralorganisation (TCO). CSN hanterar även återbetalningen av studielån. Beslut i ärenden om studiestöd kan i vissa fall överklagas till Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS).

3.4 Mål

Målet för studiestödet slogs fast i samband med studiestödreformen 2001 (prop. 1999/2000:10 Ett reformerat studiestödssystem). Studiestödet i form av bidrag och lån är en del av utbildningspolitiken. Studiestödet ska verka rekryterande och därmed bidra till ett högt deltagande i utbildningen. Det ska vidare utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och i och med det bidra till ökad social rättvisa. Studiestödet ska ha en god effekt på samhällsekonomin över tiden.

Kort beskrivning av verksamheten

Studiehjälp

Studiehjälp består i huvudsak av studiebidrag som lämnas till heltidsstuderande i gymnasieskolan, extra tillägg som kan lämnas till studerande från inkomstsvaga hushåll och inackorderingstillägg som kan lämnas till vissa studerande som måste bo inackorderade på skolorten. Studiebidrag lämnas med 1 050 kronor per månad under tio månader per år. Storleken på det extra tillägget är beroende av elevens och föräldrarnas sammanlagda inkomster och förmögenhet. Inackorderingstillägget lämnas med ett belopp som är beroende av avståndet mellan föräldrahemmet och skolan.

Bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan (Rg-bidrag)

Rg-bidrag lämnas för kostnader vid viss gymnasieutbildning för döva och hörselskadade elever vid riksgymnasierna i Örebro samt till svårt rörelsehindrade elever i särskilt anpassad utbildning. Inom Rg-bidraget infördes under 2007 ett tilläggsbidrag som kan lämnas till elever som förutom Rg-bidrag får aktivitetsersättning under samma tid som Rg-bidraget avser och som därför inte har rätt till studiemedel. Bidragsbeloppet är detsamma som studiebidraget inom studiehjälpen, dvs. 1 050 kronor per månad.

Studiemedel

Studerande som uppfyller vissa grundvillkor har rätt till studiemedel. Studiemedel består av studiebidrag och studielån. Totalbeloppet (studiebidrag och studielån) vid fyra veckors heltidsstudier uppgår 2008 till 7 492 kronor. Det finns två olika studiebidragsnivåer, en generell och en högre nivå. Den högre bidragsnivån lämnas i huvudsak till vuxna studerande på grundskole- och gymnasienivå. Studiebidraget är skattefritt och pensionsgrundande. I vissa fall kan den studerande även få tilläggsbidrag, tilläggs lån och lån för vissa merkostnader. Tilläggsbidraget lämnas till studerande med barn och utgör ett differentierat kompletterande stöd beroende på antal barn. Tilläggs lån kan lämnas till studerande som har haft en viss arbetsinkomst innan studierna har påbörjats. Lån kan även lämnas för

vissa merkostnader som den studerande har i samband med sina studier.

Återbetalning av studielån

Det finns för närvarande tre olika återbetalningssystem i bruk. I varje system finns det särskilda trygghetsregler som under vissa förutsättningar kan ge möjlighet till bl.a. nedsättning av årsbeloppet och avskrivning av studielån. Studielånen finansieras sedan 1989 genom upplåning i Riksgäldskontoret. Utgifter för räntor och avskrivningar belastar dock statsbudgeten. Staten subventionerar studielånen med 30 procent av räntekostnaden, vilket motsvarar rätten till avdrag för kapitalkostnader i den allmänna deklARATIONEN.

Korttidsstöd

Korttidsstödet reformerades vid utgången av 2007 och vissa delar av stödet avvecklades då. Se vidare avsnitt 3.1 och 3.5.2.

Bidrag vid viss föräldrautbildning i teckenspråk (s.k. TUFF-ersättning)

Föräldrar till barn som använder teckenspråk, och med föräldrar likställda personer, kan få ersättning när de deltar i utbildning i teckenspråk.

Studielitteratur till vissa högskolestuderande

Högskolestuderande med synskada eller annat läshandikapp kan få låna studielitteratur genom Talboks- och punktskriftsbiblioteket (TPB).

Utländska medborgare

En studerande som inte är svensk medborgare kan under vissa förutsättningar få studiestöd för studier i Sverige. Vissa EU- och EES-medborgare ska i studiestödshänseende jämföras med svenska medborgare. Det rör sig om migrerande arbetstagare, egenföretagare och deras familjemedlemmar. Även EU-medborgare med permanent uppehållsrätt i Sverige och tredjelandsmedborgare med ställning som varaktigt bosatta i Sverige ska jämföras med svenska medborgare. Även vissa tredjelandsmedborgare med uppehållstillstånd för forskning i Sverige och deras familjemedlemmar ska jämföras med svenska medborgare vad gäller rätt till studiehjälp.

3.5 Resultatredovisning

Tabell 3.4 Antal studiestödstagare och utbetalda belopp, 2005–2007¹
Antal personer/Miljoner kronor, avrundat

	Antal	2005 Kvinnor %	Män %	Antal	2006 Kvinnor %	Män %	Antal	2007 Kvinnor %	Män %	Utbetalt bidrag 2007 ²	Utbetalt lån 2007
Studiehjälp	440 400	49	51	459 400	49	51	476 500	49	51	3 912	
varav											
Studiehjälp, utland	700	i.u.	i.u.	900	68	32	900	69	31	8	
Studiemedel	463 100	60	40	447 800	61	39	446 600			10 321	10 396
varav											
Grundskolenivå	17 800	69	31	18 100	71	29	23 700	72	28	596	85
Gymnasienivå	98 100	62	38	91 200	64	36	93 800	65	35	2 098	1 090
Eftergymnasial nivå	318 100	59	41	310 000	59	41	301 400	60	40	7 112	7 761
Utlandsstudier	29 000	62	38	28 400	61	39	27 800	61	39	515	1 461
Studiemedelsräntor och avskrivningar										4 785	
Rekryteringsbidrag	25 200	72	29	26 300	74	26	3 659	78	22	167	
varav											
Grundskolenivå	5 344	69	31	5 800	70	30	740	75	25	34	
Grundskole- och gymnasienivå	3 300	71	29	3 700	71	29	291	77	23	13	
Gymnasienivå	16 600	74	26	16 700	76	24	2 628	79	21	120	
Rekryteringsbidrag, särskild satsning	2 300	95	5	20	95	5	0			0	
Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	1 100	52	48	1 200	50	50	1 382	55	45	52	
Studielitteratur	1 900	i.u.	i.u.	1 800	65	35	2 100	68	32	29	
Korttidsstöd	21 600	61	39	19 700	63	37	17 300	63	37	63	
Totalt	955 700			956 200			947 000			19 328	10 396

Källor: CSN, SIT, Sibus, Sametinget, TPB, LO och TCO.

¹ Tabellen visar det bruttoräknade antalet stödtagare per studiestöd. När antalet stödtagare redovisas fördelat per bidrags- eller utbildningsnivå och sedan summeras blir de som fått utbetalningar på fler än en nivå under året dubbelräknade. Beloppen är inklusive avgifter för statlig ålderspension.

² Belopp för studiemedel, rekryteringsbidrag och bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk inkluderar statlig ålderspensionsavgift. Belopp för studiemedel och rekryteringsbidrag inkluderar tilläggsbidrag.

I detta avsnitt redovisas resultatet av statens insatser inom studiestödsverksamheten.

Resultaten för varje studiestöd redovisas per studerandegrupp fördelat på grundskole- och gymnasienivå (t.ex. kommunal vuxenutbildning och folkhögskoleutbildning) respektive eftergymnasial nivå (t.ex. högskoleutbildning, kvalificerad yrkesutbildning eller motsvarande). Vidare redogörs särskilt för studerande utomlands, studerande med barn, lånebenägenhet², låntagare och studiestödsadministrationen.

3.5.1 Unga studerande på gymnasial nivå i Sverige

De studiestöd som lämnas till unga studerande på gymnasienivå i Sverige är studiehjälp och bidrag till vissa funktionshindrade elever.

Studiehjälp

Under 2007 lämnades studiehjälp till drygt 476 000 studerande i Sverige, en ökning med knappt fyra procent sedan 2006. Av dessa var 49 procent flickor och 51 procent pojkar. Ökningen av antalet studerande som fått studiehjälp beror på befolkningsutvecklingen i åldrarna 16–20 år eftersom nästan samtliga studerande som

² Lånebenägenhet är antalet personer som tar studielån i förhållande till antalet studerande med studiebidrag

avslutar grundskolan går vidare till gymnasiala studier.

Cirka 11 000 studerande, varav 60 procent flickor och 40 procent pojkar, fick inackorderingstillägg. Detta innebär en ökning med 4 procent jämfört med 2006. Det ökade utnyttjandet av inackorderingstillägg kan till stor del förklaras av utbyggnaden av de fristående skolorna.

Det inkomstprövade extra tillägget lämnades till knappt 13 000 studerande. Av dessa var 48 procent flickor och 52 procent pojkar. Antalet studerande som fick extra tillägg minskade med drygt 3 procent jämfört med 2006. Minskningen förklaras främst av att inkomstgränserna för att kunna få bidraget legat fast, medan inkomsterna i samhället generellt har ökat.

Under 2007 var det totalt cirka 21 000 utländska medborgare som uppbar studiehjälp för studier i Sverige. Under året ansökte cirka 6 500 utländska medborgare om rätt till studiehjälp hos CSN, varav cirka 5 780 personer beviljades stöd.

Den totala utgiften för studiehjälpen uppgick till drygt 3,9 miljarder kronor under 2007.

Bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan (Rg-bidrag)

Under 2007 fick 527 elever Rg-bidrag enligt förordningen (1995:667) om bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan. Av dessa var 45 procent flickor och 55 procent pojkar. Antalet ökade med cirka 40 elever jämfört med 2006.

Inom Rg-bidraget infördes under 2007 ett tilläggsbidrag för levnadsomkostnader som kan lämnas till studerande vid riksgymnasierna för döva och hörselskadade samt till studerande vid riksgymnasierna för svårt rörelsehindrade. Tilläggsbidraget lämnas endast till elever som under samma tid som bidraget avser uppbar aktivitetsersättning och därför inte har rätt till studiemedel enligt 3 kap. studiestödslagen (1999:1395). Bidraget lämnas fr.o.m. det andra kalenderhalvåret det år eleven fyller 20 år.

Utgiften för Rg-bidraget och tilläggsbidraget uppgick under året till drygt 42 miljoner kronor, vilket är en ökning med knappt 3 miljoner kronor jämfört med föregående år.

3.5.2 Vuxna studerande på grundskole- och gymnasial nivå i Sverige

Vuxna studerande kan få studiemedel för studier på grundskole- och gymnasial nivå. Det finns även studiestöd av mer begränsad omfattning som är avsedda för personer med särskilda behov av utbildning eller som studerar i mindre omfattning.

Studiemedel

Under 2007 fick cirka 23 700 personer studiemedel för studier på grundskolenivå. Av dessa var 72 procent kvinnor och 28 procent män. Antalet studerande med studiemedel ökade med cirka 30 procent jämfört med 2006. Av stödtagarna fick cirka 61 procent studiemedel med den högre bidragsnivån, vilket är en minskning med drygt åtta procentenheter jämfört med föregående år.

Cirka 93 800 vuxna fick studiemedel för studier på gymnasienivå under 2007. Av dessa var 65 procent kvinnor och 35 procent män. Antalet studerande har ökat med cirka tre procent jämfört med 2006. Ungefär 29 procent av stödtagarna fick studiemedel med den högre bidragsnivån, vilket är en ökning jämfört med föregående år.

Tabell 3.5 Andel av studiemedelstagarna med det högre bidraget på grundskole- och gymnasienivå, 2005-2007

	2005		2006		2007	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Grundskolenivå	74	62	72	59	64	53
Gymnasienivå	29	17	30	17	34	20
Totalt	37	23	37	23	40	25

Källa: CSN.

En majoritet av de studerande med studiemedel på gymnasienivå läste inom kommunal vuxenutbildning.

Under 2007 var det totalt cirka 19 400 utländska medborgare som uppbar studiemedel för studier på grundskole- eller gymnasienivå, vilket utgör en andel på drygt 16 procent. Under året ansökte cirka 10 000 utländska medborgare om rätt till studiemedel hos CSN, varav cirka 9 600 personer beviljades stöd.

Den totala utgiften för studiebidrag till vuxna studerande på grundskole- och gymnasienivå inklusive statlig ålderspensionsavgift har 2007 uppgått till 2,7 miljarder kronor³.

Studielån

Av studiestödstagare på grundskolenivå under 2007 hade omkring 7 800 personer studielån, dvs. cirka 33 procent. Av dessa var cirka 64 procent kvinnor och 36 procent män. Av studiestödstagare på gymnasienivå hade omkring 52 000 personer studielån, dvs. cirka 55 procent, varav cirka 64 procent var kvinnor och 36 procent män.

Rekryteringsbidrag till vuxenstuderande

Rekryteringsbidrag till vuxenstuderande upphörde vid utgången av 2006. Under 2007 fick cirka 3 700 personer rekryteringsbidrag enligt övergångsbestämmelser.

Den totala utgiften för rekryteringsbidraget 2007 uppgick till knappt 200 miljoner kronor inklusive statlig ålderspensionsavgift.⁴

Korttidsstöd

Korttidsstödet reformerades vid utgången av 2007. Reformen innebär att de delar av stödet som hanterades av LO och TCO avseende studier i mindre omfattning i vissa ämnen på grundskole- och gymnasienivå har avvecklats. Bidrag för studier i mindre omfattning för alfabetisering i samiska kan dock fortfarande lämnas, liksom bidrag för kortare studier om funktionshinder eller kortare studier på grundskole- eller gymnasienivå som är särskilt anpassade för personer med funktionshinder samt studier inom vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särvox). Som anges i avsnitt 3.1 kommer denna verksamhet att fr.o.m. 2009 hanteras under andra utgiftsområden.

LO har under 2007 lämnat korttidsstöd till drygt 7 600 personer, varav 66 procent var kvinnor och 34 procent var män. TCO har under året lämnat stöd till cirka 1 800 personer. Av dessa var 72 procent kvinnor och 28 procent män. Sibus fördelade under 2007 korttidsstöd till drygt 7 700 personer, varav 57 procent kvinnor

och 43 procent män. Av dessa studerade omkring 225 personer inom särvox. Sametinget fördelade korttidsstöd till cirka 120 personer, varav 61 procent kvinnor och 39 procent män.

Den totala utgiften för korttidsstöd 2007 uppgick till cirka 63 miljoner kronor.

Bidrag vid viss föräldrautbildning i teckenspråk (TUFF-ersättning)

Omkring 860 föräldrar deltog 2007 i teckenspråksutbildning för föräldrar. I vissa fall kan föräldrar och med föräldrar likställda personer få studiestöd för deltagande i sådan utbildning. Under 2007 var det 190 föräldrar som fick TUFF-ersättning, varav 61 procent var kvinnor och 39 procent var män. Totalt utbetalades drygt 590 000 kronor i ersättning.

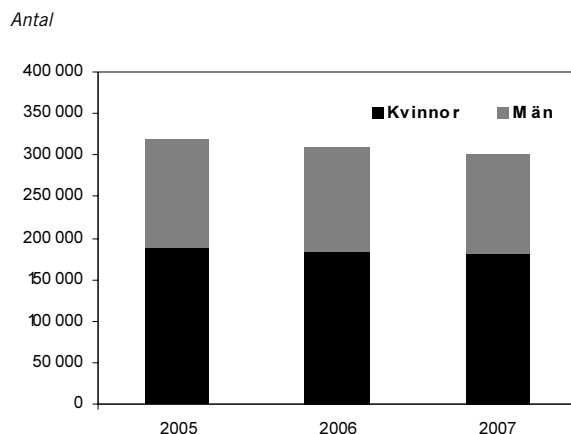
3.5.3 Studerande på eftergymnasial nivå i Sverige

De studiestöd som lämnas till studerande på eftergymnasial nivå i Sverige är studiemedel och studielitteratur till vissa högskolestuderande.

Studiemedel

Under 2007 studerade cirka 301 000 personer i Sverige på eftergymnasial nivå med studiemedel. Av dessa var 60 procent kvinnor och 40 procent män. Under året minskade antalet studerande med studiemedel på eftergymnasial nivå med nästan 9 000 personer jämfört med 2006. Nedgången kan främst förklaras av att antalet studerande på högskolenivå minskar.

Diagram 3.1 Studerande på eftergymnasial nivå i Sverige med studiemedel, 2005–2007

Källa: CSN.

³ Beloppet inkluderar tilläggsbidrag för studerande med barn.

⁴ Beloppet inkluderar tilläggsbidrag för studerande med barn.

De allra flesta studiemedelstagare på eftergymnasial nivå, cirka 89 procent, studerade vid universitet eller högskola. Nio procent studerade på en kvalificerad yrkesutbildning. Av studerande med studiemedel på eftergymnasial nivå studerade en majoritet på heltid.

Personer som studerar på eftergymnasial nivå kan få studiemedel med den generella bidragsnivån. Den högre bidragsnivån kan dock lämnas vid vissa speciellt angivna utbildningsprogram. Cirka 900 studerande fick det högre bidraget för sådana studier.

Av det totala antalet studerande på universitet och högskola hade 65 procent studiemedel under höstterminen 2007 (ungefär lika stor andel män som kvinnor). Inom kvalificerad yrkesutbildning hade 73 procent av det totala antalet studerande studiemedel under 2007 där andelen bland kvinnor var 74 procent och andelen bland män var 71 procent.

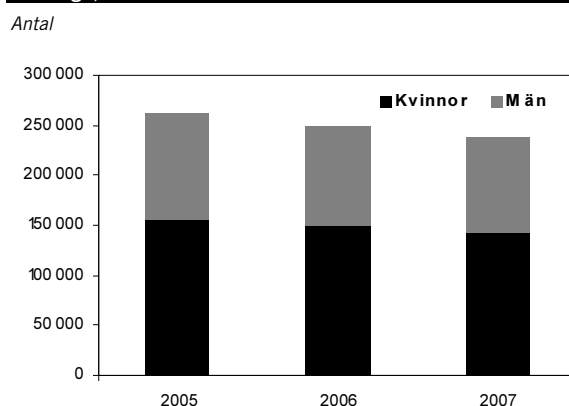
Under 2007 var det totalt cirka 2 500 utländska medborgare som uppbar studiemedel för studier på eftergymnasial nivå. Under året ansökte cirka 1 300 utländska medborgare om rätt till studiemedel hos CSN, varav cirka 1 200 personer beviljades stöd.

Den totala utgiften för studiebidrag till studerande på eftergymnasial nivå inklusive statlig ålderspensionsavgift har under 2007 uppgått till 7,1 miljarder kronor.⁵

Studielån

Av studiestödstagare på eftergymnasial nivå under 2007 hade omkring 73 procent studielån, varav 132 000 kvinnor och 88 000 män.

Diagram 3.2 Studerande med studielån, eftergymnasial nivå i Sverige, 2005–2007

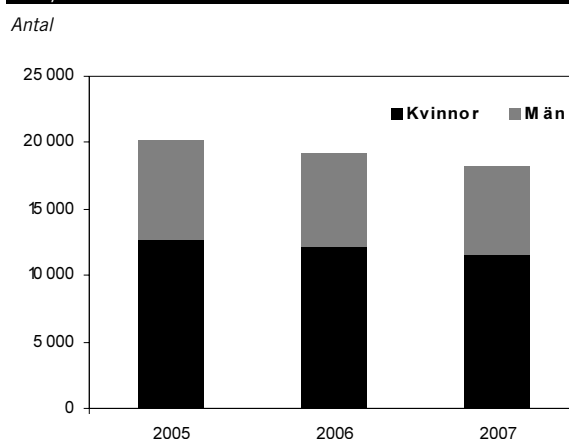

Källa: CSN.

Tilläggs lån

Under 2007 fick drygt 18 200 personer tilläggs lån för studier på eftergymnasial nivå. Av dessa var 63 procent kvinnor och 37 procent män.

Diagram 3.3 Studerande med tilläggs lån, eftergymnasial nivå, 2005–2007

Källa: CSN.

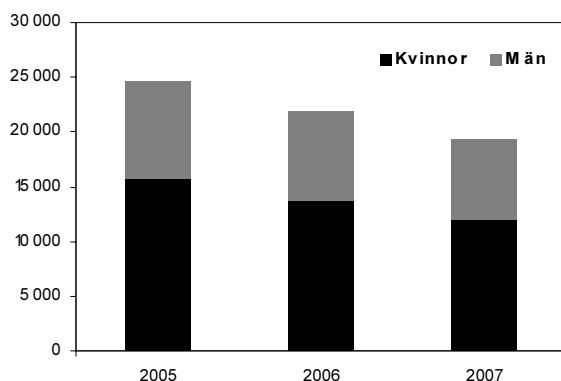
Merkostnads lån

Antalet stödtagare med merkostnads lån för till exempel dubbel bosättning eller resor mellan hemorten och studieorten minskade 2007 för femte året i rad. Under året hade cirka 19 400 personer, varav 62 procent kvinnor och 38 procent män, merkostnads lån.

⁵ Beloppet inkluderar tilläggsbidrag för studerande med barn. Tilläggsbidraget redovisas särskilt under avsnitt 3.5.5 Studerande med barn.

Diagram 3.4 Studerande med merkostnadslån, eftergymnasial nivå, 2005–2007¹

Antal

Källa: CSN.

¹ Diagrammet omfattar även studerande på eftergymnasial nivå utomlands.

Studielitteratur till vissa högskolestuderande

Högskolestuderande med synskada eller annat läshandikapp kan få studielitteratur genom Talboks- och punktskriftsbiblioteket. Under 2007 fick cirka 2 100 personer studielitteratur på detta sätt, vilket innebär en ökning med 33 procent jämfört med föregående år. Den genomsnittliga kostnaden per studerande under 2007 var cirka 20 300 kronor, en minskning med drygt 2 500 kronor sedan 2006. Minskningen beror dels på ökningen av antalet studerande, dels på att 44 procent av böckerna producerats med syntetiskt tal.

Den totala utgiften för produktion av studielitteratur till vissa högskolestuderande uppgick till drygt 29 miljoner kronor.

3.5.4 Studerande utomlands

Det huvudsakliga stödet till studerande utomlands är studiemedel. Till unga studerande kan i vissa fall studiehjälp lämnas.

Studiehjälp

Studerande under 20 år kan i vissa fall få studiehjälp för gymnasiala studier utomlands, vilket cirka 900 unga studerande fick under 2007. Antalet har ökat något sedan 2006. Av dessa fick cirka 270 personer inackorderingstillägg och ett fåtal personer fick extra tillägg eller ersättning för dagliga resor.

Under 2007 var det totalt cirka 90 utländska medborgare som uppbar studiehjälp för studier

utomlands. Under året ansökte 46 utländska medborgare om rätt till studiehjälp hos CSN, varav 28 personer beviljades stöd.

Den totala utgiften för studiehjälp för studier utomlands uppgick till cirka åtta miljoner kronor 2007.

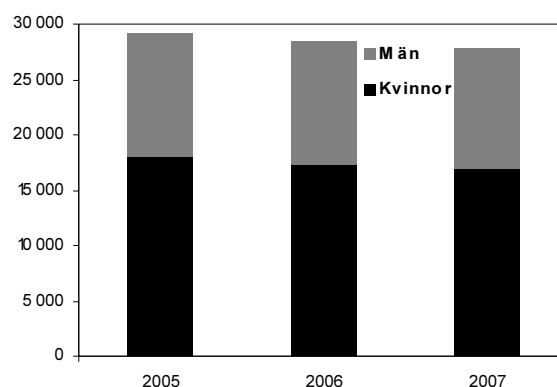
Studiemedel

Studiemedel kan lämnas för eftergymnasiala studier utomlands. Rätten till studiemedel för studier på gymnasial nivå utomlands är begränsad. Förutom ordinarie bidrag och lån kan även merkostnadslån för bl.a. undervisningsavgifter och resor lämnas.

Under 2007 fick cirka 27 800 personer, varav 61 procent kvinnor och 39 procent män, studiemedel för studier utomlands. Detta motsvarar ungefär antalet studerande med studiemedel som föregående år studerade utomlands.

Diagram 3.5 Studerande utomlands med studiemedel, gymnasial och eftergymnasial nivå, 2005–2007

Antal

Källa: CSN.

Av det totala antalet studerande utomlands med studiemedel läste 98 procent på eftergymnasial nivå och 2 procent på gymnasial nivå. Av de studerande på eftergymnasial nivå utgjorde gruppen *free movers*, dvs. studerande som på egen hand ordnar sina studier utomlands, den största andelen med 62 procent. Gruppen utbytesstuderande utgjorde cirka 23 procent och gruppen som läste en icke akademisk språkkurs utgjorde knappt 15 procent under 2007. Gruppen *free movers* har ökat något de senaste fem åren. Antalet studerande på utbytesstudier har varit på ungefär samma nivå sedan 2002 medan gruppen språkstuderande har halverats under samma period.

Det är främst yngre studiemedelstagare som väljer utlandsstudier. Av de utlandsstuderande var 93 procent under 30 år.

Under 2007 var det totalt cirka 630 utländska medborgare som uppbar studiemedel för studier utomlands. Under året ansökte cirka 320 utländska medborgare om rätt till studiemedel hos CSN, varav cirka 260 personer beviljades stöd.

Utgiften under 2007 för studiebidrag vid studier utomlands var drygt 6 miljoner kronor för studier på gymnasial nivå respektive 409 miljoner kronor för studier på eftergymnasial nivå⁶.

3.5.5 Studerande med barn

Tilläggsbidrag lämnas för att underlätta för personer med barn att studera. Bidraget lämnas som ett differentierat stöd beroende på antal barn. Under 2007 fick cirka 78 000 studerande med studiemedel tilläggsbidrag. Av det totala antalet kvinnor som har studiemedel fick 26 procent tilläggsbidrag, medan motsvarande andel för männen var åtta procent. De studerande som fick tilläggsbidrag hade i genomsnitt 1,9 barn.

Andelen med tilläggsbidrag på grundskole- och gymnasial nivå var 55 respektive 30 procent, medan andelen på eftergymnasial nivå var 14 procent. Av dem som studerade med det högre bidraget fick 64 procent tilläggsbidrag. Motsvarande siffra för dem som studerade med det generella bidraget var 19 procent. Skillnaderna i andelen med tilläggsbidrag kan främst förklaras av att det skiljer i ålder mellan de olika grupperna och att äldre studerande oftare har barn.

3.5.6 Lånebenägenhet

Antalet personer som tar studielån i förhållande till antalet studerande med studiebidrag, dvs. lånebenägenheten, sjönk för sjunde året i rad vad avser alla utbildningsnivåer.

Lånebenägenheten vid studier på grundskole- och gymnasial nivå var drygt 50 procent under 2007 jämfört med närmare 55 procent 2006.

Antalet studerande med studielån som även har tilläggsbidrag och merkostnadsbidrag minskade.

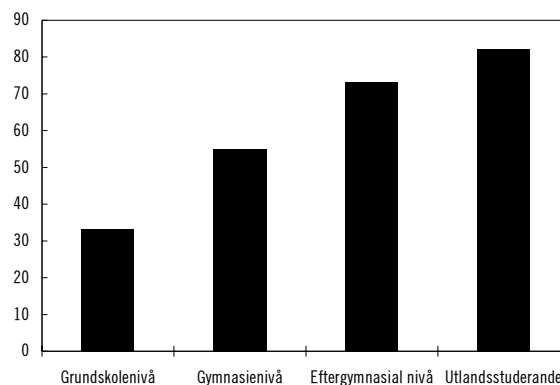
Lånebenägenheten vid studier på eftergymnasial nivå har minskat från 75 procent 2006 till 73 procent 2007. Andelen av de studerande med studielån på eftergymnasial nivå som även tar merkostnadsbidrag har under perioden 2005–2007 minskat något från 9,4 procent till 9,2 procent. Andelen av de studerande med studielån på eftergymnasial nivå som även hade tilläggsbidrag var dock något högre jämfört med föregående år. I genomsnitt åtta procent av de studerande tog tilläggsbidrag under 2007.

Utlandsstuderande är mer lånebenägna än studerande inom andra utbildningsformer. Under 2007 var andelen utlandsstuderande som hade studielån cirka 82 procent.

Inom ovan nämnda utbildningsformer finns det ingen större skillnad i lånebenägenhet mellan kvinnor och män förutom när det gäller grundskolenivån. Där är lånebenägenheten lägre för kvinnor än för män.

CSN publicerade under året rapporten Varför lånar inte de studerande? I rapporten dras bland annat slutsatsen att studerande avstår från studielån genom rationella val. Vad som är rationella val varierar dock beroende på individens uppfattning och livssituation. Vidare redovisas att det främst är studerande under 24 år som avstår från studielån och det är också den åldersgrupp som har minskat sin skuldsättning mest.

Diagram 3.6 Lånebenägenhet, andel av bidragstagarna som är låntagare 2007 fördelat på utbildningsnivå

Källa: CSN.

⁶ Beloppet inkluderar statlig ålderspensionsavgift och tilläggsbidrag för studerande med barn.

3.5.7 Låntagare

Det totala antalet låntagare i de tre återbetalningssystemen uppgår till närmare 1,4 miljoner. Cirka 209 000 personer har lån i de två senaste återbetalningssystemen och cirka 5 300 personer har lån i alla tre återbetalningssystemen.

Antalet låntagare har ökat något under 2007. Ökningen jämfört med 2006 var cirka 2 400 personer och antalet låntagare är nu i nivå med 2005. Anledningen till denna utveckling är dels att tillskottet av nya låntagare har ökat, dels att färre har slutbetalat sina annuitetslån.

Återbetalningen av studielån ökade under 2007. Jämfört med 2006 betalades det in cirka 0,5 miljarder kronor mer till CSN, totalt 11,2 miljarder kronor inklusive räntor och avgifter. Av dessa var 1,3 miljarder kronor extra inbetalningar, dvs. sådana inbetalningar som låntagarna har betalat utöver återbetalningsplan. Eftersom nyutlåningen var 10,4 miljarder kronor fortsätter trenden att inbetalningarna överstiger nyutlåningen. Att inbetalningarna överstiger utbetalningarna kan ge sken av att lånesystemet är i balans, men så är inte fallet eftersom staten årligen tillför ett anslag för räntor på CSN:s lån hos Riksgäldskontoret. Belastningen på detta anslag var 4,5 miljarder kronor under 2007.

Den totala studieskulden ökade under 2007 från 176 till 178 miljarder kronor. Ökningen beror på att antalet personer med annuitetslån stiger för varje år, vilket ger effekter på den totala studieskulden.

Nedsättning av årsbelopp

En person kan ansöka om att få det belopp som han eller hon ska betala tillbaka under året nedsatt. I de fall en studerande återupptar studier med studiestöd efter att ha blivit återbetalningsskyldig sätts årsbeloppet automatiskt ned. Under 2007 fick nästan 212 000 personer beslut om nedsättning, vilket är 16 000 färre än under 2006.

Återbetalare med krav hos Kronofogdemyndigheten

I slutet av 2007 hade cirka 80 000 personer krav på återbetalning av studiestöd som överförts till Kronofogdemyndigheten, en minskning med 2 000 personer jämfört med 2006. Antalet personer med återkrav hos Kronofogdemyndig-

heten har dock ökat bland de återbetalningsskyldiga med annuitetslån. Årsbeloppen för annuitetslånen är i regel högre än för äldre lån.

Den ackumulerade fordran hos Kronofogdemyndigheten uppgick vid årets slut till cirka 747 miljoner kronor, vilket är en ökning med 12 miljoner kronor jämfört med 2006. Andelen av alla återbetalningsskyldiga låntagare som hade en skuld hos Kronofogdemyndigheten uppgår till cirka 6 procent. Andelen av alla återbetalare som får en första skuld hos Kronofogdemyndigheten fortsätter att minska.

Utlandsbosatta återbetalare

Cirka 65 000 låntagare är bosatta utomlands. Den totala fordran för de tre återbetalningssystemen avseende utlandsbosatta återbetalare uppgick vid slutet av 2007 till 11 767 miljoner kronor. Sedan 2004 pågår en riktad insats från CSN i syfte att skärpa rutinerna kring all kravhantering, såväl lån som återkrav, för dessa personer. Syftet är främst att driva in obetalda avgifter och skulder utomlands, som för närvarande är cirka 645 miljoner kronor. Denna insats har resulterat i att totalt 68 miljoner kronor inkasserats. Under 2007 inkasserades 22 miljoner kronor, vilket är i nivå med de årliga belopp som inkasserats sedan 2005.

CSN påbörjade under 2006 ett arbete med att vidta rättsliga åtgärder i Norge med avsikt att driva in obetalda skulder i landet. Myndigheten har under 2007 fortsatt detta arbete och även påbörjat rättsliga åtgärder i Danmark och Finland.

Avskrivningar

Avskrivning av lån kan ske främst på grund av åldersregler, dödsfall, behörighetsgivande studier, sjukdom eller synnerliga skäl. Under 2007 har knappt 66 000 låntagare fått sina skulder helt eller delvis avskrivna, vilket är 3 000 färre än under 2006. Det totala avskrivna beloppet har ökat från cirka 580 miljoner kronor 2006 till cirka 590 miljoner kronor 2007. Den främsta förklaringen till ökningen är att åldersavskrivningarna har ökat.

3.5.8 Studiestödsadministration

Centrala studiestödsnämnden

CSN:s verksamhet finansieras dels med ett förvaltningsanslag, dels med inbetalda administrativa avgifter. Kostnaderna uppgick under 2007 till 731 miljoner kronor, vilket innebär en minskning med 13 miljoner kronor jämfört med 2006. Av intäkterna som totalt uppgick till 766 miljoner kronor bestod 48 procent av anslag (364 miljoner kronor) och 52 procent av inbetalda avgifter (402 miljoner kronor).

Arbetsmetoder

CSN fortsätter att utveckla tekniska lösningar i administrationen för att ytterligare öka effektiviteten. På myndighetens webbplats tillhandahålls ett antal självservicejänster. CSN erbjuder bl.a. en möjlighet för vissa grupper av studerande att ansöka om studiestöd via elektronisk studie-medelsansökan. Cirka 34 procent av samtliga ansökningar var under 2007 elektroniska. En ny webbplats togs i drift under hösten 2007.

Myndigheten arbetar fortlöpande med att förbättra hanteringen av återkrav. Det har under 2007 skett en ökning av inbetalningar av återkrav samt en minskning av den utestående återkravsfordran. Antalet personer med återkrav och återkravsskulder har minskat. Ett nytt systemstöd och nya rutiner som hanterar betalningsplaner togs i bruk under slutet av 2006. Stödet syftar dels till att ge en högre rättsäkerhet, dels till att ge ett ökat inflöde av inbetalningar till myndigheten. Under 2007 har även ett förbättrat systemstöd för hanteringen av återkrav utarbetats. Stödet har medfört en förenklad administration samtidigt som säkerheten i ärendehantering har ökat. Systemstödet möjliggör även elektroniskt utbyte med Kronofogdemyndigheten, vilket kan medföra effektivitetsvinster i återkravshanteringen.

CSN har under 2007 genomfört flera kvalitetsgranskningar inom områdena beviljning, återbetalning och kundservice. Granskningar har genomförts inom studiehjälpen, av betalningsplaner för återkrav och av e-posthanteringen. Granskningarna visar att kvaliteten i verksamheten har förbättrats något. Vidare har granskningarna utmynnat i ett antal förslag i syfte att minska fel och att öka rättsäkerheten, kvaliteten och enhetligheten i handläggningen. Vissa av åt-

gärderna har genomförts och vissa kommer att genomföras under nästa år.

CSN har under året utvecklat sin kunskapsinhämtning kring de studerandes sociala situation. En större enkätundersökning har mynnat ut i rapporten CSN:s enkätundersökning av de studerandes ekonomiska och sociala situation. Dessutom har två rapporter publicerats som behandlar de studerandes och återbetalningsskyldigas situation: rapporten Kunder med betalningssvårigheter samt rapporten Varför lånar inte de studerande?

CSN har under 2007 fortsatt med arbetet att förhindra felaktiga utbetalningar från studiestödssystemet. Myndigheten har genomfört ett flertal risk- och väsentlighetsanalyser. Analyserna pekar bl.a. på behovet av ytterligare efterkontroller. CSN har även arbetat med kompetenshöjande åtgärder för att säkerställa en hög kvalitet i ärendehandläggningen. CSN har i en särskild rapport till regeringen redovisat myndighetens arbete med att förhindra felaktiga utbetalningar (dnr U2008/1424/SV).

Handläggningstid

Handläggningstiden under 2007 är oförändrad avseende studiemedel vid studier i Sverige men har ökat något för studiemedel vid studier utomlands. När det gäller studiehjälpen har handläggningstiden av det extra tillägget minskat medan handläggningstiden av inackorderingstillägget har ökat. Denna ökning beror på att CSN under 2007 för första gången har krävt ett intyg som styrker inackorderingen. Andelen ärenden där CSN begär in komplettering av ansökan har därför ökat. Vad gäller studiemedel vid studier i Sverige beslutades 84 procent av samtliga ärenden inom tre veckor. För studiemedel vid studier utomlands var motsvarande andel 59 procent. Ovanstående handläggningstider avser samtliga ärenden, både de som är kompletta när de inkommer till myndigheten och de ärenden där myndigheten måste begära in kompletterande uppgifter från den studerande.

Tabell 3.6 CSN:s genomsnittliga handläggningstider, 2005–2007¹

Antal dagar			
Verksamhet	2005	2006	2007
Extra tillägg	31	30	26
Inackorderingstillägg	12	15	21
Studiemedel	13	11	11
Studiemedel, utland	25	28	29
Rekryteringsbidrag	3	8	– ²

Källa: CSN.

¹ Uppgiften avser den tid som går från det att ärendet kommer in till myndigheten och till dess att beslutet har expedierats (kompletteringstid ingår).² CSN har inte haft några nya ansökningar att besluta för 2007.

Tillgänglighet och service

Under året fortsatte den positiva utvecklingen vad gäller myndighetens telefonservice och resultatet har förbättrats ytterligare. Andelen samtal som besvarats inom tre minuter ökade från 69 procent under 2006 till 76 procent under 2007. Den genomsnittliga väntetiden i telefonkö sjönk från drygt två och en halv minut under 2006 till drygt två minuter under 2007. Andelen kunder som är nöjda med CSN:s telefonservice har ökat från 86 procent 2006 till 87 procent 2007.

Andelen skriftliga förfrågningar som besvarats inom tre veckor har ökat och nu besvaras 95 procent av förfrågningarna inom tre veckor.

Tabell 3.7 Nyckeltal för CSN:s service och information, 2005–2007

Tusental och procent, avrundat

Verksamhet	2005	2006	2007
Antal inkomna samtal	1 920	1 660	1 620
Antal telefonsamtal begär personlig service	1 560	1 430	1 400
- varav antal besvarade telefonsamtal	1 220	1 300	1 320
Andel besvarade samtal inom 3 minuter	40	69	76
Antal besök webbplats	8 600	10 200	11 500
Antal besök webbsvar	3 300	3 900	4 400
Antal besök talsvar	600	400	300

Källa: CSN.

Kompetensförsörjning

CSN:s personalomsättning, inklusive visstidsanställda, uppgick under 2007 till 9 procent. För tillsvidareanställda är omsättningen fortfarande mycket låg, 4,3 procent. Av det totala antalet anställda 2007 var 65 procent kvinnor och 35 procent män. Sjukfrånvaron har sjunkit något från 4,2 procent 2006 till 3,6 procent 2007.

Överklagandenämnden för studiestöd

Under 2007 uppgick utgifterna för Överklagandenämnden för studiestöds (ÖKS) verksamhet till knappt 10 miljoner kronor. ÖKS hantlade under året cirka 5 480 ärenden, en ökning med cirka 160 ärenden jämfört med föregående år. Inkomna ärenden till ÖKS ökade under året med cirka fem procent jämfört med 2006.

Under 2007 avgjordes 70 procent av alla ärenden inom fyra veckor och 88 procent inom nio veckor. Samtliga ärenden avgjordes inom sex månader. Nämnden har bifallit cirka fem procent av det totala antalet inkomna ärenden. Nämndens beslut i enskilda ärenden har haft betydelse för regel tillämpning och den praxis som finns utvecklad hos CSN.

Servicenivån hos nämnden har under året varit god. Nämndens kansli har telefontid under hela arbetsdagen och några svårigheter för allmänheten att komma i kontakt med nämnden har inte framkommit.

Övrig studiestödsadministration

LO, TCO och Sibus har under 2007 uppnått målet om en genomsnittlig handläggningstid på högst tre veckor. Sametinget hade under 2007 en genomsnittlig handläggningstid på 24 dagar.

3.6 Analys och slutsatser

Unga studerande

Resultaten av insatserna för unga studerande visar att fler studerande fått studiestöd under 2007 jämfört med tidigare år.

Ökningen av antalet unga studerande på gymnasienivå som har studiehjälp är starkt förknippad med befolkningsutvecklingen i åldrarna 16–20 år. Dessutom går nästan samtliga studerande som avslutar grundskolan vidare till gymnasiala studier.

Vuxna studerande

Resultaten av insatserna för vuxna studerande visar att antalet studerande som har studiestöd fortsatt ligger på en hög nivå. Studiestödet be-

döms därmed ha underlättat rekryteringen och bidragit till ett högt deltagande i utbildning.

Antalet vuxna studerande med studiemedel på grundskolenivå har ökat med cirka 30 procent jämfört med föregående år, medan en mindre ökning av antalet stödtagare på gymnasienivå kan konstateras. Antalet studiemedelstagare har givetvis påverkats av minskningen av antalet studerande i gymnasial vuxenutbildning, men även av att vissa studerande hänvisas till studiemedel som en följd av att rekryteringsbidraget har avskaffats.

Antalet studerande på eftergymnasial nivå med studiestöd har minskat något. Utvecklingen av antalet studiemedelstagare i högskolan följer utvecklingen av antalet studerande i högskolan. De senaste årens högkonjunktur har inneburit att fler studerande sökt sig ut på arbetsmarknaden. Samtidigt har utbyggnaden av den kvalificerade yrkesutbildningen inneburit nära en fördubbling av antalet studerande med studiemedel inom sådan utbildning under de senaste fem åren.

De studerande är inte en homogen grupp utan skiljer sig åt vad gäller bl.a. ålder och livssituation. Därför skiftar även de studerandes ekonomiska förutsättningar och behov. Studier visar att ungefär hälften av alla studerande kombinerar studier och förvärvsarbete. Enligt CSN:s rapport Studiestödet 2007 kan skälen för att kombinera arbete och studier exempelvis vara att stärka sin ekonomi eller att minska skuldsättningen.

Studerande utomlands

I jämförelse med många andra länder har Sverige ett generöst system för finansiering av studier utomlands. Detta bidrar till att Sverige har en hög andel studerande som förlägger delar eller hela sin utbildning utomlands. Att studerande skaffar sig internationell erfarenhet kan hjälpa Sverige att hävda sig i den globala konkurrensen.

Antalet studerande utomlands med studiestöd är i princip oförändrat jämfört med tidigare år.

Lånebenägenhet

Den minskade lånebenägenheten kan bl.a. förklaras av att studerande efter införandet av det nya lånesystemet 2001 mer noga överväger om de ska ta studielån. Det är främst studerande

under 24 år som avstår från studielån och det är också denna åldersgrupp som har minskat sin skuldsättning mest. Även minskningen av antalet studerande i språkkurser utomlands kan antas bero på att det nya återbetalningssystemet ger incitament till återhållsamhet i belåningen samt att antalet veckor med studiemedel begränsades i samband med studiestödsreformen 2001.

Låntagare

Omkring 1,4 miljoner personer i Sverige har i dag en studieskuld. Detta motsvarar ungefär en fjärdedel av befolkningen mellan 20 och 65 år.

Utgångspunkten för återbetalningssystemen är att samtliga låntagare ska betala tillbaka sina skulder. Ett tecken på att nuvarande lånesystem fungerar är att andelen återbetalningsskyldiga som söker och får nedsättning sjunker för varje år. Även tendensen att allt fler återbetalar sina lån och att de inbetalda beloppen ökar snabbt indikerar att lånesystemet fungerar.

Studiestödsadministration

CSN:s arbete med att förbättra effektiviteten, tillgängligheten och servicen via telefon har gett mycket goda resultat. Myndigheten uppvisar kortare svarstider i telefon och förbättrade handläggningstider, med undantag för ärenden som rör utlandsstudier. Regeringen anser att dessa nivåer måste bibehållas samtidigt som det är viktigt att hitta en balans mellan service, ärendehantering och en hög rättssäkerhet.

CSN:s interna granskning av kvaliteten visar fortfarande på vissa brister i myndighetens handläggning. Myndigheten fortsätter därför arbetet med att förbättra kvaliteten och att stärka rättssäkerheten. Regeringen anser att detta kvalitetsarbete bör fortgå.

ÖKS har under året nått ett bra resultat vad gäller hanteringen av överklaganden. Myndigheten har handlagt ärendena effektivt och handläggningstiderna har i huvudsak varit tillfredsställande. Myndigheten har vidare upprätthållit en hög servicenivå.

3.7 Revisionens iakttagelser

Riksrevisionen har inte lämnat någon effektivitetsrapport eller revisionsberättelse med invändningar inom detta område.

3.8 Politikens inriktning

Sverige behöver välutbildad arbetskraft för att klara den internationella konkurrensen och skapa ekonomisk tillväxt. Ett väl fungerande studiestödssystem är en av förutsättningarna för att åstadkomma detta. Regeringen eftersträvar ett samordnat och sammanhållet studiestödssystem. Det svenska studiestödet är generöst utformat och ger många personer ekonomiska förutsättningar att utbilda sig.

Vissa studerande har dock en privatekonomiskt bekymmersam situation. Det rör sig t.ex. om studerande med barn och studerande som är sjuka länge eller ofta. Studiemedlet och de sociala trygghetssystemen måste samverka så att den enskilde har möjligheter att försörja sig och leva ett tryggt liv under sin studietid. Ekonomin är viktig för att studerande ska kunna bedriva sina studier framgångsrikt. Regeringen är medveten om att beloppsnivåerna och inkomstgränserna i studiemedelssystemet är centrala för de studerande.

För att minska den studerandes skuldsättning och möjliggöra ett tidigare inträde på arbetsmarknaden bör studiemedelssystemet ge den studerande incitament att genomföra sin utbildning på utsatt tid. Därigenom kan genomströmningen i den högre utbildningen öka.

Det finns även skäl att överväga om statens utgifter för studiestödsadministration kan minskas och effektiviseras bl.a. genom att ompröva det offentliga åtagandet för studiestödsadministrationen.

Dessa frågor utreds för närvarande av den studiesociala utredningen (U 2007:13).

3.8.1 En studiesocial utredning

Regeringen beslutade i november 2007 att tillsätta en studiesocial utredning (Studiesociala kommittén, U 2007:13). Denna parlamentariska kommitté ska, med utgångspunkt i att studiemedelssystemet och de sociala trygghetssystemen

ska samverka på ett optimalt sätt, överväga och föreslå åtgärder vad gäller studerandes ekonomiska och sociala situation. Åtgärderna ska syfta till att den studerande har möjligheter att försörja sig och leva ett tryggt liv under sin studietid.

Kommittén ska överväga och föreslå hur framtida beloppsnivåer och fribelopp inom studiemedelssystemet ska se ut. Detta görs med utgångspunkten att systemet långsiktigt ska säkerställa en skälig levnadsnivå för de studerande och ge förutsättningar att bedriva effektiva studier. En del av kommitténs uppdrag är även att utreda och föreslå förändringar i regelverket inom studiemedelssystemet i riktning mot ett enklare och mer generellt system. Inom ramen för kommitténs arbete ligger även att pröva och föreslå hur statens utgifter för studiestödsadministration kan minskas. Kommittén ska även pröva om hela eller delar av studiestödsadministrationen kan överföras i annan regi eller till annan aktör, t.ex. utreda om banker kan ta över statens fordran gentemot låntagare med befintliga lån och verksamheten med upplåning. Kommittén ska vidare utreda och föreslå hur studiemedlet kan användas som ett verktyg för att öka genomströmningen i högskoleutbildning. Kommittén ska redovisa sitt slutbetänkande senast den 31 mars 2009.

3.8.2 Arbete mot felaktiga utbetalningar

Regeringen anser att det är ytterst angeläget att förtroendet och legitimiteten för trygghetssystemen bibehålls. Det förutsätter att utbetalningar bara sker till dem som är berättigade till ersättningar och bidrag. En rad generella åtgärder som syftar till att förebygga felaktiga utbetalningar från trygghetssystemen som bl.a. rör studiestödssystemet redovisas i avsnitt 1.6.6, Förslag till statsbudget, finansplan m.m.

I anslutning till dessa åtgärder samt för att effektivisera återbetalningen av äldre studielån föreslår regeringen att möjligheten för en låntagare att tills vidare beviljas nedsättning av den årliga avgiften vid återbetalning av studielån tagna före 1989 tas bort. På så sätt skapas garantier för att den förmån som ligger i att beviljas nedsättning av återbetalningen endast kommer de låntagare till del som har behov av nedsättning.

3.8.3 Studiestödsdatalag

Idag finns inte någon särskilt utformad författningsreglering vad avser behandling av personuppgifter inom studiestödsområdet. Hanteringen sker därför i enlighet med bestämmelserna i personuppgiftslagen (1998:204). Riksdagen har i skilda sammanhang påpekat att myndighetsregister som innehåller ett stort antal registrerade individer och som har ett särskilt känsligt innehåll ska regleras särskilt i lag. Mot bakgrund av detta och då studiestödssystemet har genomgått stora förändringar under senare år, har det funnits ett behov av att se över personuppgiftsbehandlingen i regelverken. Med anledning av detta tillsattes en utredning (Studiestödsdatautredningen, U 2006:10) som den 28 september 2007 överlämnade sitt betänkande *Studiestödsdatalag* (SOU 2007:64) till regeringen. I betänkandet föreslås att behandlingen av personuppgifter i CSN:s studiestödsverksamhet ska regleras i en särskild lag. Betänkandet har remissbehandlats och dess förslag bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

3.9 Budgetförslag

3.9.1 1:1 Studiehjälp m.m.

Tabell 3.8 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Utfall	Belopp	Anslags-sparande	Utfall
2007	Utfall	3 912 077		22 634
2008	Anslag	4 017 403 ¹	Utgifts-prognos	4 031 368
2009	Förslag	4 044 472		
2010	Beräknat	3 963 309		
2011	Beräknat	3 831 163		

¹Inklusive tilläggsbudget enligt 2008 års tilläggsbudgetproposition (bet.2007/08:FIU21) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

Anslaget används för studiebidrag, inackorderingstillägg och extra tillägg enligt studiestöds-lagen (1999:1395). Vidare används anslaget för bidrag till utlandsstudierande för dagliga resor enligt särskild författning (CSNFS 1983:17).

Utfallet 2007 var nära 23 miljoner kronor lägre än anvisade medel. År 2008 förväntas utfallet bli 14 miljoner kronor högre än anvisade medel.

Omkring 98 procent av de elever som avslutar grundskolans årskurs 9 påbörjar gymnasieskolan

samma år. Ytterligare en procentenhet påbörjar gymnasiestudier nästföljande år. Utgifterna för studiehjälp är därför främst beroende av utvecklingen av befolkningen i åldrarna 16–20 år.

Tabell 3.9 Studerande och genomsnittsbelopp för studiehjälp, utfall 2007 och prognos 2008–2011

Antal och kronor, avrundat

	2007	2008	2009	2010	2011
Studiebidrag					
Antal	476 500	489 700	490 800	480 900	462 800
Genomsnittligt årsbelopp	7 900	7 900	7 900	7 900	7 900
Extra tillägg					
Antal	12 800	11 100	10 000	8 900	7 800
Genomsnittligt årsbelopp	5 600	4 800	4 800	4 800	4 800
Inackorderingstillägg					
Antal	11 000	12 700	13 700	14 700	15 700
Genomsnittligt årsbelopp	8 800	8 500	8 500	8 500	8 500

Källa: CSN

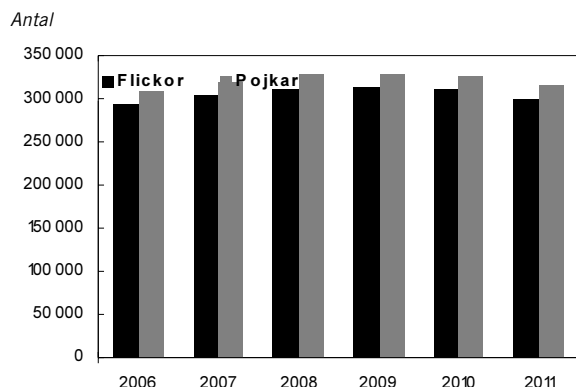
Regeringens överväganden

Regeringen redovisar resultaten av verksamheten i avsnitt 3.5 och 3.6 och bedömer att verksamheten även fortsättningsvis ska bedrivas i samma omfattning.

Föreslagna och beräknade anslagsförändringar

Volymen

Antalet ungdomar i gymnasieskolan har ökat under senare år. Detta är en följd av de stora barnkullarna under slutet av 1980- och början av 1990-talen. Befolkningsframskrivningar från Statistiska centralbyrån indikerar att antalet ungdomar i aktuella åldrar kommer att öka fram till och med 2009 för att sedan minska.

Diagram 3.7 Folkmängd 16–20 år 2006–2007 och prognos 2008–2011

Källa: SCB

Förändringarna medför att utgifterna bedöms öka för studiebidraget, inackorderingstillägget och det extra tillägget med cirka 27 miljoner kronor under 2009. Åren 2010 och 2011 beräknas utgifterna minska med 54 respektive 186 miljoner kronor jämfört med vad som beräknas för 2008.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 4 044 472 000 kronor under anslaget 1:1 *Studiehjälp m.m.* för budgetåret 2009.

Tabell 3.10 Härledning av anslagsnivån 2009–2011, för 1:1 Studiehjälp

Tusental kronor

	2009	2010	2011
Anvisat 2008¹	4 017 403	4 017 403	4 017 403
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Övriga makroekonomiska förutsättningar			
Volym	27 069	- 54 094	-186 240
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	4 044 472	3 963 309	3 831 163

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2007 (bet. 2007/08:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

3.9.2 1:2 Studiemedel m.m.

Tabell 3.11 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2007	Utfall	10 320 488	Anslags-sparande	1 357 836
2008	Anslag	11 253 135 ¹	Utgifts-prognos	10 106 515
2009	Förslag	11 749 515²		
2010	Beräknat	12 278 506		
2011	Beräknat	12 536 894		

¹ Inklusive tilläggsbudget enligt 2008 års tilläggsbudgetproposition (bet.2007/08:FiU21) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

² 1 880 786 tkr avser statlig ålderspensionsavgift för 2009. Beloppet har reducerats med 257 903 tkr som avser regleringsbelopp för 2006.

Anslaget används för utgifter för studiemedel i form av studiebidrag och tilläggsbidrag enligt studiestödslagen (1999:1395), pensionsavgifter enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift samt förordning (1998:1512) om statliga ålderspensionsavgifter m.m. Genom riksdagens beslut om tilläggsbudget (prop. 2007/08:99, bet 2007/08:FiU21, rskr. 2007/08:262) får anslaget 1:2 *Studiemedel m.m.* även användas för utgifter för retroaktiva utbetalningar av vissa former av studiestöd som har upphört. CSN tillämpar en preskriptionstid på tio år, vilket innebär att studerande kan ha rätt att få studiemedel utbetalat upp till tio år efter att beslut om studiemedel har fattats. För sådana utbetalningar används i dag anslagssparande från två s.k. äldreanslag. De två äldreanslagen är 25:4 *Rekryteringsbidrag* (2007) och 25:5 *Vuxenstudiestöd m.m.* (2003). De framtida utgifterna med anledning av detta kan uppskattas till 700 000 kronor.

Studerande med studiemedel finns främst inom högskola, kommunal vuxenutbildning, folkhögskola och kvalificerad yrkesutbildning. Eftersom studiemedlet till övervägande del är rättighetsstyrt är utgiften främst beroende av antalet studerande som läser en studiestödsberättigande utbildning och ansöker om och beviljas studiebidrag och tilläggsbidrag. Utgiften för de delar av studiemedlet som inte är rättighetsstyrt påverkas främst av efterfrågan. Därutöver påverkas utgiftsnivån av de studerandes studietakt, studietid och uppgiven inkomst som överstiger fribeloppsgränserna. Utgiften påverkas också av den allmänna prisutvecklingen i samhället genom bidragets koppling till prisbasbeloppet.

Antalet studerande med rätt till det högre bidraget har varit färre än det antal studerande som

anslaget beräknats för, vilket är den främsta förklaringen till det uppkomna anslagssparandet för 2007 och det beräknade anslagssparandet för 2008. Anslagssparandet har bortförts genom indragning.

Tabell 3.12 Antal studerande och genomsnittsbelopp för studiemedel, utfall 2007 och prognos 2008–2011

Antal och kronor, avrundat

	2007	2008	2009	2010	2011
Generella bidraget					
Antal	408 200	400 900	407 100	408 600	412 300
Genomsnittligt årsbelopp ¹	16 300	17 800	18 600	19 000	19 200
Högre bidraget					
Antal	42 300	34 800	68 300	68 300	68 300
Genomsnittligt årsbelopp ¹	29 500	32 500	33 900	34 700	35 000

¹ Exklusive statlig ålderspensionsavgift.

Beloppet är beräknat på annat sätt än i föregående års budgetproposition.

Källa: CSN

Regeringens överväganden

Regeringen redovisar resultaten av verksamheten i avsnitt 3.5 och 3.6.

Förslag till regeländringar

Regeringens förslag: CSN ska inte längre ha möjlighet att besluta om att låntagare med studielån tagna före 1989 tills vidare inte ska påföras preliminär avgift, s.k. nedsättning tills vidare. Nu gällande beslut om nedsättning tills vidare ska upphöra att gälla vid utgången av 2009.

Ärendet och dess beredning

Inom Utbildningsdepartementet har det utarbetats en promemoria Nedsättning tills vidare av återbetalningspliktiga studiemedel (dnr U2007/6443/SV) med förslaget att möjligheten för CSN att besluta om att en låntagare tills vidare inte ska påföras preliminär avgift, s.k. nedsättning tills vidare, för lån tagna före 1989 tas bort. Promemorians förslag innebär att punkten 2 c i övergångsbestämmelserna till lagen (1988:877) om ändring i studiestödslagen (1973:349) inte ska tillämpas efter utgången av 2008 och att redan fattade beslut om nedsättning tills vidare ska upphöra att gälla vid utgången av 2009. Promemorian har remissbehandlats. En

sammanställning över remissyttrandena finns tillgänglig i Utbildningsdepartementet (dnr 2007/6443/SV). Regeringens förslag överensstämmer i huvudsak med promemorians förslag. Av författningstekniska skäl föreslås dock att ändringen i stället görs genom ett tillägg i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till den nu gällande studiestödslagen (1999:1395).

Lagrådet

Regeringen bedömer att förslaget till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395) inte innehåller någon sådan reglering som kräver Lagrådets hörande.

Remissinstanserna

Samtliga remissinstanser tillstyrker promemorians förslag. *Vuxenstuderandes intresseorganisation* och *Sveriges förenade studentkårer* anför att det är viktigt att informationen om de nya reglerna kommer fram till berörda låntagare. *Länsrätten i Stockholms län* framhåller att bristfällig information om förändringen och innebörden av förändringen skulle kunna medföra att ännu fler låntagare än vad som är fallet i dag kommer att överklaga sina årsbesked med beslut om preliminär avgift som ska betalas tillbaka, under återopande av låg inkomst. En sådan process saknar oftast utsikt till framgång eftersom den preliminära avgiften i årsbeskedet fastställs utan hänsyn till låntagarens inkomst. Ett sådant scenario skulle också öka måltillströmningen till förvaltningsdomstolarna. *Domstolsverket* anför att förslaget kan innebära att de allmänna förvaltningsdomstolarna får en ökad måltillströmning. Om så är fallet är det viktigt att domstolarna tillförs nödvändiga resurser.

Jusek anför som en konsekvens av förslaget att CSN:s inkomster i form av tilläggsavgifter kommer att minska. Den minskningen motsvaras förhoppningsvis av en motsvarande minskad kostnad för myndigheten. Om så inte blir fallet bör staten tillskjuta de saknade medlen. *Sveriges Ingenjörer* framhåller vikten av att den administrativa bördan av att ansökan om nedsättning ska göras årligen inte bli alltför betungande, vare sig för CSN eller för enskilde.

Skälen för regeringens förslag

Låntagare som har studielån tagna före 1989 kan hos CSN ansöka om att de tills vidare inte ska påföras preliminär avgift för lånet, s.k. nedsätt-

ning tills vidare. CSN hanterar varje år en stor mängd ärenden som rör nedsättning tills vidare. En låntagare är skyldig att anmäla till CSN om grunderna för ett beslut om nedsättning har ändrats. Det är dock förhållandevis många låntagare med nedsättning tills vidare som har inkomster som överstiger avgiftsgränsen men som inte anmäler detta till CSN. Dessa låntagare påförs då slutlig avgift i form av kvarstående avgift och tilläggsavgift. Systemets konstruktion innebär att tidpunkten då staten får tillbaka utlånade medel senareläggs, vilket från borgenärsynpunkt är olämpligt. Eftersom felaktigheten upptäcks först vid efterkontroll, medför det att låntagarens återbetalning försenas och att det tar längre tid för låntagaren att bli skuldfri, vilket är en påtaglig nackdel för berörda låntagare.

Mot denna bakgrund bör möjligheten att medge en låntagare nedsättning tills vidare utmönstras ur studiemedelssystemet. Studiemedelssystemet ska i stället fungera enligt huvudregeln, dvs. att den enskilde låntagaren inför varje år själv gör en bedömning av hur hans eller hennes inkomst kommer att se ut under året. Om låntagarens inkomst kan antas understiga avgiftsgränsen, har han eller hon möjlighet att ansöka om att preliminär avgift inte ska tas ut under året (nedsättning). Därefter bör CSN efter en sedvanlig prövning besluta om nedsättning för det aktuella året. Genom årliga ansökningar får den enskilde låntagaren bättre kontroll över sin återbetalning och studieskuldens storlek, samtidigt som risken för påförande av tilläggsavgift minskar. Genom förändringen torde också antalet låntagare som har nedsättning minska. Detta bör även medföra att systemet med återbetalning av äldre studielån kommer att bli mer effektivt.

SlopanDET av möjligheten till nedsättning tills vidare påverkar inte den enskildes möjlighet till nedsättning som sådan. Låntagare med låg inkomst kan som tidigare efter ansökan komma i fråga för nedsättning. Skillnaden är endast att låntagaren varje år måste ansöka om nedsättning. Genom användandet av modern teknik och maskinellt beslutsfattande bör detta förfarande kunna ske relativt enkelt. Det är även viktigt att tydlig information om reformen lämnas till berörda låntagare. Regeringen avser därför att noga följa utvecklingen i frågan.

Möjligheten för CSN att fatta beslut om nedsättning tills vidare vid återbetalning av lån tagna före 1989 föreslås tas bort från och med ut-

gången av januari 2009. Mot bakgrund av vad som har anförts om nackdelarna med systemet med nedsättning tills vidare bör beslut om nedsättning tills vidare som har fattats dessförinnan upphöra att gälla vid utgången av 2009.

Förslaget bedöms få vissa konsekvenser för CSN:s administration. CSN kommer att få ett visst merarbete när det gäller att årligen hantera ansökningar om nedsättning. CSN har dock uppgett att huvuddelen av de ärenden som rör nedsättning hanteras maskinellt och arbetsbelastningen väntas inte öka nämnvärt. Regeringen gör den bedömningen att de merkostnader som kan uppkomma med anledning av förändringen är så begränsade att de inte motiverar någon extra finansiering utöver ordinarie anslag.

Regeringen avser även att följa reformens inverkan på måltillströmningen till de allmänna förvaltningsdomstolarna.

Föreslagna och beräknade anslagsförändringar

Anslagsförändringar till följd av föreslagna och beslutade reformer och besparingar

Antalet platser på polisutbildningen har i enlighet med regeringens förslag i 2008 års tilläggsproposition (prop. 2007/08:99, bet. FiU 2007/08:21, rskr. 2007/08:262) tillfälligt ökat under 2008 för att det långsiktiga målet om 20 000 poliser 2010 ska uppnås. Polisutbildningen föreslås öka även för 2009 vilket innebär en ökning av utgifterna för studiemedel med 18,2 miljoner kronor. När antalet studenter som antas till polisutbildningen blir färre igen kommer utgifterna att minska och understiga den finansierade basnivån. För 2010 och 2011 beräknas anslaget minska med 13,4 respektive 21,3 miljoner kronor jämfört med beräkningen i vårpropositionen. Det under utgiftsområde 4 uppförda anslaget 1:1 *Polisorganisationen* ökas respektive minskas med motsvarande belopp. Anslaget ökas med 3,1 miljoner kronor 2009 och 1,3 miljoner kronor 2010 för utbildning i psykisk hälsa. Det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg uppförda anslaget 1:8 *Bidrag till psykiatri* minskas med motsvarande belopp.

Regeringens föreslagna satsning på yrkesutbildning inom kommunal vuxenutbildning (utg.omr. 16, avsnitt 8.2.2) får till följd att be-

huvet av studiemedel ökar med 74,4 miljoner kronor 2009 i förhållande till beräkningen i vårpropositionen. För 2010 och 2011 beräknar regeringen att anslaget ökar med 141,6 miljoner kronor respektive 205,1 miljoner kronor jämfört med beräkningen i vårpropositionen.

Vidare innebär förslaget om en ökning av antalet platser på eftergymnasial yrkesutbildning inom yrkeshögskolan (utg.omr. 16, avsnitt 8.2.1) att anslaget ökar med 18,2 miljoner kronor 2009. För 2010 och 2011 beräknar regeringen att anslagen ökar med 36,0 miljoner kronor respektive 35,4 miljoner kronor jämfört med vårpropositionen.

Satsningen på speciallärarutbildning som riksdagen beslutade om i samband med budgetpropositionen för 2008 (prop. 2007/08:1 utg.omr. 16, bet. 2007/08:UbU1, rskr. 2007/08:70) föreslås fortsätta. Anslagen för studiemedel ökas därmed med 12,7 miljoner kronor 2009 i förhållande till beräkningen i vårpropositionen. För 2010 och 2011 beräknar regeringen att anslagen ökar med 15,8 miljoner kronor respektive 19,6 miljoner kronor jämfört med beräkningen i vårpropositionen.

Regeringen föreslår en satsning på spetsutbildning i entreprenörskap och innovation vid minst två lärosäten (utg.omr. 16, avsnitt 8.3.16). Anslaget för studiemedel ökas med 2,1 miljoner kronor 2009 och med 6,5 miljoner kronor respektive 6,5 miljoner kronor 2010 och 2011.

Regeringen förslår vidare att riksdagen beslutar om att medel anslås för att lärosätena ska anordna kompletterande utbildningar för personer med utländska examina (utg.omr. 16, avsnitt 8.3.13). För 2009 föreslår regeringen att medel avsätts för fortsatt anordnande av kompletterande utbildningar samt studiemedel för lärare och för personer med hälso- och sjukvårdsutbildning från tredje land. Satsningen innebär att anslaget för studiemedel ökar med 7,5 miljoner kronor 2009 och beräknas öka med 7,5 miljoner kronor 2010 och 2011.

Dessa och tidigare beslutade satsningar som påverkar anslag 1:2 *Studiemedel mm.* innebär att anslaget ökar med 132,7 miljoner kronor för 2009.

Anslagsförändringar till följd av förändrade makroekonomiska förutsättningar

Enligt beslut som fattats av regeringen ökar prisbasbeloppet från 41 000 kronor 2008 till 42 800 kronor 2009. Förändringen innebär en

ökad anslagsbelastning med 481 miljoner kronor 2009.

Anslagsförändringar till följd av förändrade volymer

Jämfört med de antaganden om antalet studiemedelstagare under 2008 som låg till grund för beräkning av anslagsnivån i budgetpropositionen för 2008 bedöms antalet studiemedelstagare minska något, och därmed minskar utgiftsnivån med 0,7 miljoner kronor 2009.

Anslagsförändringar till följd av övriga skäl

Jämfört med 2008 bedöms utgifterna bli nära 88 miljoner kronor lägre 2009 till följd av förändringen av regleringsbeloppen avseende den statliga ålderspensionsavgiften. Regleringsbeloppen fastställs av Försäkringskassan och utgör skillnaden mellan den löpande inbetalda preliminära avgiften och den slutliga ålderspensionsavgiften.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 11 749 515 000 kronor under anslaget 1:2 *Studiemedel m.m.* för budgetåret 2009.

Tabell 3.13 Härlledning av anslagsnivån 2009–2011 för 1:2 Studiemedel

	2009	2010	2011
Anvisat 2008¹	11 224 595	11 224 595	11 224 595
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	132 681	191 290	251 120
Övriga makroekonomiska förutsättningar	480 671	754 054	857 949
Volymer	- 708	- 12 957	30 394
<i>Överföring till/från andra anslag</i>			
Övrigt	- 87 724	121 524	172 836
Förslag/beräknat anslag	11 749 515	12 278 506	12 536 894

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2007 (bet. 2007/08:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

3.9.3 1:3 Studiemedelsräntor m.m.

Tabell 3.14 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2007	Utfall	4 785 052	Anslags- sparande	47 758
2008	Anslag	4 949 519 ¹	Utgifts- prognos	4 837 181
2009	Förslag	5 567 822		
2010	Beräknat	6 561 806		
2011	Beräknat	7 229 198		

¹ Inklusivt tilläggsbudget enligt 2008 års tilläggsbudgetproposition (bet. 2007/08:FiU21) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

Anslaget används för utgifter för räntor på studielån som tagits upp i Riksgäldskontoret. Inbetalda räntor redovisas mot inkomsttitel och uppgick till nära 4,8 miljarder kronor 2007. Anslaget används dessutom för utgifter till följd av avskrivningar av studielån. Studielån kan skrivas av bl.a. om de lämnats:

- för behörighetsgivande studier,
- inom ramen för studiehjälpen enligt äldre bestämmelser,
- vid inlösen av vissa studielån med statlig kreditgaranti i enlighet med kungörelsen (1961:384) om avskrivning av lån för studier,
- vid sjukdom,
- på grund av åldersregler, eller
- på grund av att låntagaren avlidit eller varit varaktigt betalningsoförmögen.

De viktigaste faktorerna som styr utgifterna på anslaget är upplåningsräntan och storleken på CSN:s totala skuld till Riksgäldskontoret för studielån tagna efter 1988. Den totala skulden för studielån i Riksgäldskontoret förändras årligen med de belopp som utlånas som nya lån under året och med de belopp som återbetalas av låntagarna. Även avskrivningar och konvertering av lån i äldre system till lån som finansieras i Riksgäldskontoret påverkar den totala skulden.

Utgiften för nya lån är främst beroende av antalet studiebidragstagare och deras benägenhet att utnyttja studielånet. Förändringar av prisbasbeloppet påverkar studielånets storlek och därmed utgifterna för nya lån.

År 2007 blev utgifterna nästan 48 miljoner kronor lägre än tillgängliga medel. Utgiftsprognosen för 2008 visar på att utgifterna blir 112 miljoner kronor lägre än tillgängliga medel.

Regeringens överväganden

Regeringen redovisar resultaten av verksamheten i avsnitt 3.5 och 3.6.

Den samlade utestående skulden för studielån tagna mellan 1989 och 2007 i Riksgäldskontoret var 147 419 miljoner kronor vid utgången av 2007. Under 2008 bedöms nettoupplåningen bli 5 130 miljoner kronor. Avskrivningar och konvertering av äldre lån till lån upptagna i Riksgäldskontoret bedöms uppgå till 319 respektive 107 miljoner kronor.

Regeringens förslag: Under 2009 får lån tas upp i Riksgäldskontoret för studielån intill ett belopp om 159 700 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Den totala skulden för studielån hos Riksgäldskontoret beräknas uppgå till cirka 152 320 miljoner kronor vid utgången av 2008 för studielån tagna efter 1988. För 2009 beräknas nettoupplåningen till omkring 6 783 miljoner kronor, avskrivningar till 327 miljoner kronor och konvertering av äldre lån till lån upptagna i Riksgäldskontoret till 107 miljoner kronor. Det totala lånebehovet bedöms därmed bli nära 159 700 000 000 kronor.

Föreslagna och beräknade anslagsförändringar

Anslagsförändringar till följd av föreslagna och beslutade reformer och besparingar

Antalet platser på polisutbildningen har tillfälligt ökat under 2008 för att det långsiktiga målet om 20 000 poliser 2010 ska uppnås (prop. 2007/08:99, bet. 2007/08 FiU21, rskr. 2007/08:262). Polisutbildningen föreslås öka även 2009, vilket innebär en ökning av utgifterna för studiemedelsräntor med 1,8 miljoner kronor. För 2010 och 2011 beräknas utgifterna för studiemedelsräntor öka med 2,2 miljoner kronor respektive 1,2 miljoner kronor jämfört med beräkningen i vårpropositionen. Satsningen beräknas finansieras med att medel överförs från utgiftsområde 4 Rättsväsendet. Det under utgiftsområde 4 uppförda anslaget 1:1 *Polisorganisationen* minskas med motsvarande belopp.

Utbildning i psykisk hälsa beräknas tillfälligt tillföras medel 2009 och 2010. Satsningen beräknas finansieras genom att medel överförs

från respektive till utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg. Det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg uppförda anslaget 1:8 *Bidrag till psykiatri* påverkas med motsvarande belopp.

Regeringens föreslagna satsning på yrkesutbildning inom kommunal vuxenutbildning (utg.omr. 16, avsnitt 8.2.2) får till följd att utgifterna för studiemedelsräntor ökar med 1,9 miljoner kronor 2009 i förhållande till beräkningen i vårpropositionen. För 2010 och 2011 beräknar regeringen att utgifterna ökar med 8,4 miljoner kronor respektive 19,3 miljoner kronor jämfört med beräkningen i vårpropositionen.

Vidare innebär förslaget om en ökning av antalet platser på eftergymnasial yrkesutbildning inom yrkeshögskolan (utg.omr. 16, avsnitt 8.2.1) att anslagen för studiemedelsräntor ökar, för 2009 med 0,5 miljoner kronor. För 2010 och 2011 beräknar regeringen att anslagen ökar med 2,1 miljoner kronor respektive 3,3 miljoner kronor jämfört med beräkningen i vårpropositionen.

Satsning på speciallärarutbildning som riksdagen beslutade om i samband med budgetpropositionen för 2008 (prop. 2007/08:1 utg.omr. 16, bet 2007/08:UbU1, rskr 2007/08:70) fortsätter. Anslagen för studiemedelsräntor ökas därmed med 0,7 miljoner kronor för 2009 i förhållande till beräkningen i vårpropositionen. För 2010 och 2011 beräknar regeringen att anslagen ökar med 1,6 miljoner kronor respektive 2,8 miljoner kronor jämfört med beräkningen i vårpropositionen.

Regeringen föreslår en satsning på spetsutbildning i entreprenörskap och innovation vid minst två lärosäten (utg.omr. 16, avsnitt 8.3.16). Anslaget för studiemedelsräntor ökas med 0,1 miljoner kronor 2009 och beräknas öka med 0,3 miljoner kronor 2010 och 0,7 miljoner kronor 2011.

Regeringen föreslår vidare att riksdagen beslutar om att medel anslås för att lärosätena ska anordna kompletterande utbildningar för personer med utländska examina (utg.omr. 16, avsnitt 8.3.13). För 2009 föreslår regeringen att medel avsätts för fortsatt anordnande av kompletterande utbildningar samt studiemedel för lärare och för personer med hälso- och sjukvårdsutbildning från tredje land. Satsningen innebär att anslaget för studiemedelsräntor beräknas öka med 0,2 miljoner kronor för 2009,

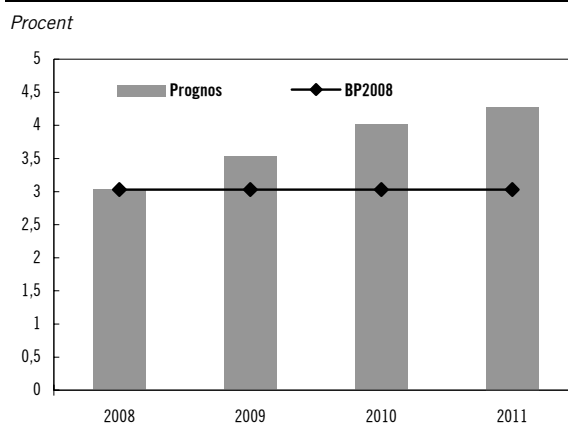
med 0,7 miljoner kronor för 2010 och med 1,2 miljoner kronor för 2011.

Ovanstående beslut tillsammans med tidigare beslut om satsningar innebär en ökning av anslaget med 34,2 miljoner kronor för 2009.

Anslagsförändringar till följd av förändrade makroekonomiska förutsättningar

De makroekonomiska förutsättningar som påverkar utgifterna för studiemedelsräntor är nivån på upplåningsräntan i Riksgäldskontoret och prisbasbeloppet. Förändringar av upplåningsränta och prisbasbelopp jämfört med antaganden i budgetpropositionen för 2008 ger den sammanlagda effekten att utgifterna bedöms öka med 454 miljoner kronor 2009. Den främsta anledningen till att utgifterna beräknas öka är att upplåningsräntan bedöms bli högre jämfört med räntan för 2008 så som den beräknades i budgetpropositionen för 2008.

Diagram 3.8 Studiemedelsränta, utfall 2008 och prognos 2009–2011 jämfört med ränta för 2008 i budgetpropositionen för 2008

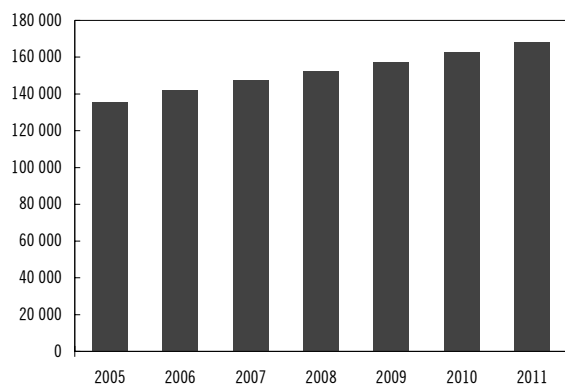
Källa: CSN

Anslagsförändringar till följd av förändrade volymer

Med anledning av att den utestående skulden för studielån i Riksgäldskontoret beräknas fortsätta att öka under de kommande åren bedöms utgifterna öka med motsvarande 131 miljoner kronor för 2009.

Diagram 3.9 Utestående skuld i Riksgäldskontoret, utfall 2005–2007 och prognos 2008–2011

Miljoner kronor

Källa: CSN

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 5 567 822 000 kronor under anslaget 1:3 *Studiemedelsröntor m.m.* för budgetåret 2009.

Tabell 3.15 Härledning av anslagsnivån 2009-2011 för 1:3 Studiemedelsröntor

Tusental kronor

	2009	2010	2011
Anvisat 2008¹	4 948 680	4 948 680	4 948 680
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	34 185	70 146	83 065
Övriga makroekonomiska förutsättningar	454 236	1 175 790	1 592 062
Volymer	130 721	367 190	605 391
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	5 567 822	6 561 806	7 229 198

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2007 (bet. 2007/08:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

3.9.4 1:4 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk

Tabell 3.16 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Utgifts- prognos	Belopp
2007	Utfall	51 601	Anslags- sparande	9 548
2008	Anslag	61 150 ¹		58 061
2009	Förslag	61 150		
2010	Beräknat	61 150		
2011	Beräknat	61 150		

¹ Inklusive tilläggsbudget enligt 2008 års tilläggsbudgetproposition (bet.2007/08:FiU21) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

Anslaget används för utgifter för bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan, s.k. Rg-bidrag. Bidraget lämnas till döva och hörselskadade elever vid riksgymnasierna i Örebro för kostnader för resor och boende. Motsvarande gäller för svårt rörelsehindrade elever vid särskilt anpassad gymnasial utbildning i Göteborg, Kristianstad, Stockholm och Umeå.

Anslaget används även för utgifter för bidrag för teckenspråksutbildning för vissa föräldrar, s.k. TUFF-ersättning. Utgifterna för TUFF är beroende av anvisade medel och efterfrågan på detta stöd.

Rg-bidraget är ett rättighetsstyrt bidrag. Detta medför att huvudsakliga faktorer som styr utgifterna på området är antalet funktionshindrade elever som antas vid riksgymnasierna samt antalet folkhögskoleplatser i teckenspråk som inrättas för föräldrar med hörselskadade barn och i vilken utsträckning föräldrarna väljer att finansiera sina studier med detta bidrag. Vid beslut om bidrag enligt förordningen (1995:667) om bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan tas hänsyn till om eleven uppbär sjukersättning eller aktivitetsersättning. Vid anslagets budgetering har man utgått från att ingen elev uppbär sådan förmån, vilket förklarar det uppkomna anslagssparandet från 2007 och det beräknade anslagssparandet för 2008.

Regeringens överväganden

Regeringen redovisar resultaten av verksamheten i avsnitt 3.5 och 3.6.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 61 150 000 kronor under anslaget 1:4 *Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk* för budgetåret 2009.

Tabell 3.17 Härledning av anslagsnivån 2009-2011 för 1:4 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk

Tusental kronor

	2009	2010	2011
Anvisat 2008¹	61 150	61 150	61 150
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	61 150	61 150	61 150

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2007 (bet. 2007/08:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

3.9.5 1:5 Bidrag till vissa studiesociala ändamål

Tabell 3.18 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2007	Utfall	29 223		1 577
2008	Anslag	29 500 ¹	Utgifts-prognos	32 000
2009	Förslag	29 000		
2010	Beräknat	30 600		
2011	Beräknat	33 800		

¹ Inklusive tilläggsbudget enligt 2008 års tilläggsbudgetproposition (bet.2007/08:FiU21) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

Tabell 3.19 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Tusental kronor

	Utfall 2007	Prognos 2008	Förslag 2009	Beräknat 2010	Beräknat 2011-
Ingående åtaganden	3 050	4 714	5 499		
Nya åtaganden	4 714	5 500	5 000		
Infriade åtaganden	- 3 050	- 4 715	- 5 500	- 5000	
Utestående åtaganden	4 714	5 499	4 999		
Erhållet/förslaget bemyndigande	7 000	6 000	6 000		

Anslaget används för utgifter för produktion av studielitteratur för högskolestuderande som är synskadade, rörelsehindrade eller dyslektiker och utvecklingsprojekt i syfte att effektivisera produktionsmetoder. Anslaget disponeras av Talboks- och punktskriftsbiblioteket som i samverkan med andra bibliotek ska förse synskadade och andra läshandikappade med litteratur. Utgiften påverkas bl.a. av antalet funktionshindrade studenter som begär anpassad studielitteratur.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2009 för ramanslaget 1:5 Bidrag till vissa studiesociala ändamål beställa produktion av studielitteratur som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 6 000 000 kronor under 2010. Anledningen till att förslaget bemyndigande överstiger utestående åtaganden är det finns en osäkerhet i beräkningen av utestående åtaganden.

Regeringens överväganden

Regeringen redovisar resultatet av verksamheten i avsnitt 3.5.

För 2008 redovisar myndigheten en kraftigt ökad efterfrågan på talböcker. Myndigheten räknar med att behöva producera minst 100 fler talböcker jämfört med budget för 2008.

För 2009 bedöms utgifter för produktion av studielitteratur minska i förhållande till budget för 2008.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 29 000 000 kronor under anslaget 1:4 *Bidrag till vissa studiesociala ändamål* för budgetåret 2009.

Tabell 3.20 Härledning av anslagsnivån 2009–2011 för Bidrag till vissa studiesociala ändamål

Tusental kronor

	2009	2010	2011
Anvisat 2008 ¹	29 500	29 500	29 500
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Övriga makroekonomiska förutsättningar			
Volym	- 500	1 100	4 300
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	29 000	30 600	33 800

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2007 (bet. 2007/08:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.